

## A KÉZ BESZÉL

(Majthényi György könyve)

Egy bizonyos: annak, aki a kéztudomány irodalmát ismeri, Majthényi György könyve meglepetést hozott, azt, hogy a tekintélyes francia, német és angol művek mellett semmiben sem maradt el, sőt, ami az áttekintés világosságát, egyszerűségét és széleskörűségét illeti, valamennyi mű fölé emelkedett. Az újabb időben Desbarolles francia kutató volt az első, aki a kézzel a modern ember igényeit kielégítően foglalkozott. Desbarolles azonban még túlságosan a teozófus-spiritizta gondolatvilágban élt ahhoz, hogy e téren a legnagyobbat meg tudja tenni: az európai ember szellemére lefordítani a kelet-középkori misztika eszméit. Néhány angol, főként Karma, Cheiro és Planas-Ketty dolgoztak tovább. De mint oly sok esetben, itt is a németek értek célt. Ezen a helyen elég, ha az ember Lomer, Issberger—Haldane, Ursula Mangold és Steindamm—Ackermann neveit említi, akiknél a kéz tudománya a mai ember számára már közvetlen élménnyé és tapasztalattá lett. Magyarul is van könyvünk, néhány évvel ezelőttről, Kossutány orvos műve, egyoldalúan terápiái és diagnosztikai természetű s ezért talán sok tekintetben elrajzolt. Egyéb irodalomról most ne essék szó.

Majthényi György könyvének első előnye az, hogy egészen kitűnő módon összefoglalja mindazt a lényegeset, amit előtte mondtak s azt kiegészítette saját igen hosszú időre visszatekintő alapos és komoly ismereteivel. Majthényi nem az az ember, aki holmi kétértelmű homálynak felül csak azért, mert rejtélyes. A modern európai csak a kétségtelenségeket fogadja el— ez tette naggyá —, ez tette a világ urává. Szükség van kritikára, bizalmatlanságra, gyanakvásra és szkepszisre. Ez a kitűnő bíráló értelmesség tízszeresen helyén van a mágikus tudományokban. S ezért, amit a szerző mond: megbízható.

A másik kitűnősége művészi. Ez a könyv olyasmit mond el, ami az embert egész életében a legmélyebben izgatta. A mágikus tudomány ma mindinkább kezd olyan lenni, mint négy-száz évvel ezelőtt a természettudomány volt: veszélyes, érdekes, vonzó és — tilos. Ma épúgy úttörő felfedezések kezdetén élünk, mint a középkor alkonyán, de nem a természetet akarjuk fölfedezni, hanem azt, ami a természet alatt van. Ez a fel-

fedezés: mágia. Majthényi ilyen felfedező, — természetes alkata szerint az és könyve még annak is újra fölfedezi a kezét, aki talán már régebről ismerni véli.

A kéz — ezt jól meg kell jegyezni —, nem olyan, mint az arc. A kéztudomány nem olyan, mint az arcisme, a fiziognomia. Miért? Mert az arc az ember tudatos alkotása: maszk. És a fiziognomia álarctudomány, az elváltozásból és az elváltoztatás formáiból következtet vissza az emberre. Az arc befolyásolható és nevelhető, alakítható és letakarható. A kéz befolyásolhatatlan jelek egysége. S e befolyásolhatatlan jelek, mint: a kéz formája, az ujjak, a körmök, a tenyér, a vonalak, a szín, a karakter nem is az ember alkatára mutatnak, hanem ennél sokkalta többre és lényegesebbre: az ember sorsára. S ez benne a döntő. Az asztrologián kívül az egyedüli tudomány, amely tisztán a sorssal és csak a sorssal foglalkozik. De az asztrologia elvontabb és elméletibb, a kéztudomány előnye az, hogy valami ténylegeset ragad meg: a kezét. A kéz tudománya nem lélektan, nem jellemtan, hanem sorstan. Ezért mágikus tudomány.

És ez benne a veszély. Majthényi könyvét mindenki elolvashatja és mindenki nyerni fog vele, mert érthető, világos, nyugodt, kritikus, élményszerű, szép és gazdag. Egyet azonban a kéztudomány írói rendesen elfelejtettek megírni. Ezt ezen a helyen feltétlenül szóvá kell tenni. Ez a mágia veszélye. Az európai ember fiatal faj, a föld legfiatalabb faja, — a többihez képest még éretlen, félig barbár és animális. Hiszen a föld minden részében már magas kultúrák voltak, amikor nálunk még őseink barlangban laktak és kőhegyű lándzsákkal medvékre vadásztak. És tudjuk, hogy veszélyes dolog gyermek kezébe olyasmit adni, amivel magát megsebezheti, vagy mást megsértethet. A mágia pedig sebez, — nem testileg, sokkal súlyosabban. A mágia, mint ahogy lélekteremtés, lélekölés is lehet. Az a fehér, ez a fekete mágia. Mindig attól függ, hogy kinek a birtokában van. Az ördög mágiája fekete, az angyaloké fehér. S az európai gyermek tudatlanságában és avatatlanságában könnyen feketévé teheti azt, ami fehér. Semmi sem könnyebb, mint a kéz tudományát ráolvasásra, megbüvölésre, boszorkányságra, elvarázsolásra felhasználni. Árnyalat az egész, — mérhetetlenül veszedelmes és halálos árnyalat. Ezért minden szerző, aki könyvet ír a kéztudományról, mulasztást követ el, ha nem figyelmezteti az olvasót, hogy: ne üzzön tenyérjóságot. Gondolkozzon fölötte, mint a rejtélyen, amit jó volna érteni, de ne merészeljen jósolni sem önmagának, sem másnak. Kimondhatatlan baj szár-

mazhatik belőle önmagára és másra. Olyan erőket szabadíthat fel, amelyek nem tud uralkodni és elragadják. Gondolja meg mindenki, hogy az emberi sors szent körébe megtisztulás nélkül belépni nem szabad. És az egészen biztos, igen kevesen vannak közöttünk, akik olyan tiszták, hogy e szent körbe léphetnek. Majthényi könyve e tekintetben is kivétel, mert megfelelő helyeken több ízben is óvatosságra int.

*Hamvas Béla*

## LUCIO D'AMBRA, A FASCISTA ÍRÓ

Rövid római távirat jelentette, hogy Lucio *d'Ambra*, a jeles és népszerű író, az olasz királyi akadémia tagja 59 éves korában meghalt. Neve a külföldieket is olvasó magyar közönség előtt alig mond többet az egyszerű újsághírnél. Nálunk nem ismerték. Három évvel ezelőtt, 1937-ben választották meg az olasz királyi akadémia tagjává Giovanni *Papinivel* együtt. De amíg a „*Storia di Christo*“ és a „*Gog*“ világhírű szerzőjének könyvei fordításban eljutottak közönségünkhöz, addig az olasz irodalom iránt amúgy is aránylagosan csekély érdeklődésű kiadóinknál nem talált magyar megszólaltatóra. E tekintetben kétségtelenül közrejátszott műveinek körülhatárolt, különleges olasz jellege is.

Halálhíre meleg személyi emlékeket kavart bennem. Felvillan római időzésem hónapjából az előkelő megjelenésű „*Eccellenza*“ (az új *imperium romanum* akadémista írói „kegyelmes“ címet és fizetést élveznek) dús, ezüstbejárt hajú, monoklis profilja. Leveszem a könyvespolcra az „*Anime in sottordine*“ (Alárendelt lelkek) c. re-

gényét, amelyet melegen dedikált: „*Allo scrittore ungherese Ladislao de Mihály con vivo senso di cordialità e confraternità italiana: Lucio d'Ambra Roma, 1937 A. XV.*“ Regényét élelken figyelmembe ajánlotta: „*Olvassa el. Ha úgy tesz: igazi fascista regény.* Egy családról van benne szó, amelynek tagjai divergálnak, széthúznak és a már-már teljes züllesztésbe juttató anarchiának csupán az vet véget, hogy *felismerik az egyetlen segítő, parancsoló kéz szükségességét*“. Majd érdeklődött irodalmi viszonyainkról — akadémikussá váló megválasztása után nem sokkal később történt e találkozás a római „*Festa del Libro*“-n — s utána még többször is összejöttünk — és tréfásan megjegyezte: „*Nemrégiben is maguknál jártam — Abbáziában...* Az már *majdnem Magyarország*“ — tette hozzá nevetve. Később aztán eljött *Budapestre* is és a *Corriere della Sera* hasábjain, 1938 nyarán, érdekes és szívélyeshangú cikksorozatban számolt be budapesti élményeiről. Ezek az írások, amelyeket örömmel regisztráltunk annakidején, nemcsak az író élesen, aprólékos pontossággal való meglátásáról, finom stílusművészetéről tanus-

kodtak, hanem arról is, hogy őszinte barátunk.

A regényt figyelmesen elolvastva: valóban megtaláltam benne a fascismus fegyelemre és egységre utaló tendenciáit. Van-e fascista irodalom? Van-e fascista író! *Olyan* értelemben, mint ahogy Grazia Deleddát, Pirandellót, a futurista Marinettit, D'Annunziót, Bontempellit, vagy Lucio d'Ambrát a fascismus eszmekörébe utalják, igenis — *van*. A politikum kétségkívül hátrányosan hat bármely irodalmi fejlődésre, csakhogy a fascismus mielőtt tényleges hatalom lett volna, előbb eszmei és szellemi mozgalom volt, sőt ezt tartja ma is kihangsúlyozandónak. Kétségtelen, hogy a háború előtti Itália íróiban benne élt a vágy öntudatlanul a latin-olasz lelket Európában élre emelő forradalom iránt. Ennek a neve ma művészetben: *Novecento*, politikában: Fascismus, gyökere azonban azonos. Lucio d'Ambra távol áll az irányzatosságtól, de éppen úgy érvényesülnek a fascista etika igazságai említett művében, mint ahogy a „La sosta del ponte“ (Megállás a hídon) c. regényében pasztikusán áll előttünk a háborús és közvetlen háború utáni forrongó Itália, a „Colloquio di mezzanotte“ (Éjfél-i párbeszéd) pedig a „Marcia su Roma“ izzó hangulatából ad izelítőt, a fascista légiók dübörgő marsát érzékelteti. Az „én“-nel szemben működését a művészi kollektivismus jellemzi, ami meghatározza a mai olasz lelket. Elvei: a család, a fegyelem, a hagyományok megbecsülése, egyben a mai Olaszország

ideái is. S ezt, a minden programosság nélküli tiszta írói munkát honorálta a fascista olasz kormány, amikor megadta a legnagyobbat, amit olasz író elnyerhet.

Több mint negyven éves írói pályája igen termékeny volt: két verses, nyolc novellás kötet, harminc regény, nem számítva darabjait és kritikáit. Erkölcsi problémákat tárgyaló regényeiben Balzacot vette mintául, regénysorozatot tervezett az *ember* összes kérdéseinek megtárgyalására, mely halálával csónkán maradt. Lírikus lélek, érzelmes, stílusában romantikus hajlamú, de a mában élt. Hazájában biztosan különböznek majd a vélemények írói értékelésében, egyes művei marandóságában, de élni fog az a Lucio d'Ambra, aki városának, *Rómának* patriachalis szellemét, bölcs, jószágos optimista szemléletét képviselte. Az *Urbs* igazi fia volt: római! *Mihály László*

**Rónay György: A lázadó angyal. (Révai, 1939.)**

Nem könnyű, amit az író vállalt. A lázadó angyalról, a sátnéról írni talán a legmerészebb írói feladat. Rónay nem kívánja a hideg ész, az abszolút értelem sátánját kibontani, így szűkíti a kört, csupán a rontás szellemét fogja meg, de ezt sem nagyigényűen, nem az abszolút rontás szellemeként. Helyi jellegű, kisvárosra méretezett sátnér az övé, tele raffiniával, kárörvendő ördög. Az író, előkelően, seholsem ad alkalmat

magának arra, hogy elragadtassa magát, megfogható valóságon túli területekre, de a legnehezebb erőpróbát választja is egyúttal, amikor a valóságon kívül reálisan megfogható valóság-alakban igyekszik megteremteni. Rónay lázadó angyala nem belülről való, önmagát belülről megmutató. A meg személyesített alaknak minden megjelenésekor csak a hatását látjuk a környezetében, ő maga alig nyilatkozik meg, hacsak elégedett kárörvendéssel nem. Ha ezen a hangon marad a regény, kiderült volna, hogy — úgy, amint vártuk — a városba került idegen közönséges utazó, vagy olyan valaki, akinek jelenléte egyszerűen megmagyarázható, így kaptuk volna a megoldást: a lázadó angyal — a rombolás szelleme — az emberből hat. Ha a másik hangot választja a transzcendentális magyarázattal ördögi módon folyton változó alakot ad: a regény már építésében elbukik, mert szűkek a keretek, amelyek között felépíti. De így, hogy az alakot nem engedi ki a kezéből, nem engedi transzcendentálissá nőni: csak egyetlen ponton válik kikezdhetővé a regény: — ahol Rónay az író biztos objektivitását nem tudja felszabadult gazdagsággá váltani. A regény akkor engedi bennünk felébredni ezt az érzést, amikor az idegen alakja, amely végig megmagyarázatlan, de úgyszólván

megfogható, a történet egy pontján reálisan ügyvéddé lesz; majd később, az asszonynál, még reálisabban, orvosnak „adja ki” magát. Mintha az író itt nem mondana ki valamit úgy, hogy pontos képet kapjunk. Az alakból megérezzük, hogy amikor elbukik, annak így kell történnie, de magából a döntő jelenetből nem. Az adott beállításban nem hódíthatná meg az asszonyt, ha ember lenne, akkor sem. Az asszonyt nem tudja megszerezni a sorsa s kötöttsége elleni lázadásnak és ez, úgy érezzük, nem az asszony érdemén múlik. Nem úgy beszél a lázadás angyala, hogy az asszonyt megingathatná, meggyőzné, vagy magával ragadná, nem ébreszti fel az asszonyban a lázadás szellemét, dinamikája csak önmagának szól. Nagyon könnyen vereti meg magát az asszonnal. Elhisszük Rónaynak, alakjából úgy következik, hogy nem is az asszony miatt, hanem sajátmaga miatt az asszonyon mindenképpen elbukna a sátán. De mintha az író egyszerűen beletörödnék, hogy az asszonyon a sátánnak el kell buknia. Nem is annyira az író és a könyv győz meg róla, hogy a sátánnak ezen a ponton el kell buknia; öröktől élő sejtelem az emberben, hogy a fekete angyal, az Úr elbukott angyala az Úr szeretete után sóvárog, amit elveszített; s amit nem érhet el, az emberekben keresi — mint férfi,

az asszonyban; — s ítélete az, hogy a megváltást ő nem találhatja meg.

Vajjon csakugyan olyan gonosz-e ez a sátán a rombolásával? Rónay megmutatja, hogy a gonoszságával miért angyal mégis. Az emberek hamu alatt élnek, vagy a víz fenekén, iszapban szétterülve, bevégzett nyugalomban, tespedésben, halálraítélten. Valaki felkavarja a víz mélyét, a rontás megbolygatja az emberek nyugalomát, kiderül, hogy csak ál-nyugalom volt mindez. A hamu alól lapangó és most felszított gyűlöletek törnek elő, a fiú vasvillát fog az apjára, a kisvárosi panamák lelepleződnek, nyugalomukba belerögzött agglegények pofonverik egymást, a vágyak megforrósodnak, az ujságíró karriér-lehetőségeit látja valóraválni. A szerző fölényes biztossággal mozgatja alakjait, de azért korántsem bábok ezek az alakok. A polgárokat és környezetüket, hogy az emberek mit éreznek és mit gondolnak, minden alakját kívülről-belülről látja és láttatja az író. Odavetetten rövid, szinte tömอนด์ mőgött csak művészi hitelt keresni kevés lenne: a valóságokat érezzük. Élő realizmussal megirt a hőség, a kisváros levegője, a vihar; remek vidéki figura mindegyik alak: csupa televény emberi életek. Felsőrolásnak kellene következnie, hogy a borbély, a polgármester, a pa-

raszt, a pincér és egytől-egyig, akikkel találkozunk, miért válnak személyes ismerőseinkké: mert mindegyik azzá válik bennünk is, aki itt, a könyvnek a lapjain, aki a valóságban. Ezeknek az embereknek a nyugalomát kavarja föl a rontás szelleme és az író nem is akar többet, mint *ezeknek* az életeknek a tükrében mutatni meg, hogy a békességük csak ál-békesség. Nem keserű, nem bölcsen elnéző, hanem inkább lenéző, pesszimista világszemléletére következtethetünk az írónak. Hogy az embereit jól ismeri és jól látja ilyeneknek, abban nem kétkelhetünk, amikor ilyen jól tudja ábrázolni őket. De az embereket nem becsüli annyira, hogy engedélyezné nekik az érdemességet a tisztító botrányra, a lázadó angyal eltávozik s ők visszahullanak a posványba; — az írónak megvan a maga véleménye az emberekről, ha nem is mondja ki. A sátánnak sem engedélyezi az örök igazi harcot, a nagy játékot, a merészséget: nem az emberiség, hanem a kisváros rontó lázadója az ő angyala. Mindegy, — Rónay könyve érdekes mű, izgalmas olvasmány, bravúros írás, ezeknek a jelzőknek a legnemesebb értelmében.

*Szoós László*

**Török Sándor: Fabriczi, a kötél-táncos.** (Franklin-Társulat.)

Az író kitüntetésnek veheti, ha kiadója a mai viszonyok között novelláskötete kiadására vállalkozik. Mert a világháború óta va-

lahogy érthetetlenül lecsökkent az értéke a novellának, az elbeszélésnek. Már csak a folyóiratok és napilapok jelentetik meg ezt az írásfajtát, „selekményes és lehetőleg derűs” írást kívánva az írótól, egyre rövidebb, a papírszűke óta szinte csak sóhajtsánsyi terjedelemben. (Érdeemes volna lelkiismeretes oknyomozással kideríteni, hogy könyvvalakban miért nem kapós ez a fajta írásmű, mert amúgy igen sokan vannak, akik szinte csakis ezt „fálják”, mindenféle politikát, s még a háború híreit is mellőzve a lapokban.) Török Sándor tehát nagy megelégedéssel szemlélhette, amikor Fabriczi, a kötéltáncos címen novelláskötete megjelent.

A kötetben hét novella van, közöttük két — újabban „kis regény”-nek nevezett —, ötven oldalt is meghaladó elbeszélés: az, amelyről a kötet a címét nyerte, és az Előszoba regénye. Valamennyi kitűnő írás, az írónak mindama jótulajdonságával, amelyeket regényeiből is ismerünk, és megérdemelné, hogy mindegyikkel külön-külön foglalkozzunk. Különösen finom színeket hoz három besszarábiai témájú novellájában. A lokál-kulört hozzájuk akkor szerezte, amikor mint erdélyi magyar újságírónak egy besszarábiai román büntetőosztagnak kellett katonáskodnia.

Ezekben az írásaiban is, mint regényeiben, sohasem mozog a felszínen, hanem az emberi lélek mély zavarosának rejtelmét keresi, és a gyengeségek magyarázatát finom írói eszközökkel villantja elénk. Fabriczi titokzatos problémája és elromlott élete épp oly művészi megvilágításba kerül, mint az egyszerű oláh katonáké, vagy az önmaga elől menekülni akaró kalauzé s az indulatát megfékezni nem tudó árvagyereké. Mindnyájan titokzatosak, rejtőz-

ködők és olyan láthatatlan sebeket takarnak el, amelyek mélyeséges szenvedéseket okoznak nekik mindaddig, amíg el nem véreznek.

*Ma, thényi György*

**Vészi Endre : Gyerekekkel a karján. (Pantheon kiadása.)**

A szegénység és nyomor olyan kétségbeejtő magányát és vigasztalanságát rajzolja, amely nemcsak megdöbbenő, de fojtogató és halálosan szomorú. Biztos, művészi kézzel rakja föl kegyetlen színfoltjait, mozdulni látszik. Kár, hogy a nőalakja, akire pedig épült a regény, asszonyi szemmel és szívvel nézve, nem elhíhető. A kis proletár Sári alakja többszöri bukásával szármalmas ugyan, de még valószínű abban a környezetben, sőt még az is hozzátartozik a körképhez, hogy nagybeteg férjét elhagyja egy másik férfiért, legföljebb sajnálatunkat küldjük utána. De amikor mint anya, aki meddő korában órákhoz tart fesszítette arcát a kert rácsához idegen gyermekeket irigylve, az az anya, mikor megszüli gyermekét, nem teheti meg, hogy elhúzódjon testével fázó gyermekétől: «... valami gonosz kéjjel távoltartotta magától a kis Márkust, aki anyja testéhez iparkodott bújni». Ilyen anya nincs, de olyan se, aki álmában verné meg ártatlan csecsemőjét, még akkor sem, ha gyűlölné, vagy torzszülött volna. Ezt az asszonyt megfosztotta minden nemes érzéstől és értéktől, ez az asszony megokolatlanul bukik és megokolatlanul gyűlöl. Mikor ezt a könyvet elolvastam, arra gondoltam, hogy megkérdezem: Kedves író úr, önnek nem volt édesanyja? Ön nem szeretett még senkit? Kár! Pedig tehetésges, csak a szívét elhagyta valahol.

*Nagy Méda*